

**Oficiul Avocatului Poporului
din Moldova**

Vreau să votez!

*Ghid practic adresat
cetățenilor Republicii Moldova*

Chișinău • 2014

”Un buletin de vot este mai puternic decât un glonte.”

Abraham Lincoln

Acest ghid practic se adresează cetățenilor Republicii Moldova, inclusiv celor care în ziua alegerilor vor împlini vârsta de 18 ani, oferindu-le informații detaliate despre conținutul juridic al dreptului de vot și mecanismul legal de realizare deplină a acestuia.

Ce este dreptul de vot?

Dreptul de vot face parte din categoria drepturilor exclusiv politice (drepturi electorale), care au ca obiect participarea cetățenilor la conducerea statului, prin exercitarea căruia cetățenii unui stat participă la guvernare, astfel desemnând organele reprezentative ale poporului.

Ce acte legislative garantează exercitarea dreptului de vot la nivel internațional?

- **Declarația Universală a Drepturilor Omului (DUDO)** în art.21 stabilește dreptul poporului de a participa la guvernare și de a se bucura de sufragiu universal: „Voința poporului trebuie să constituie baza puterii de stat; această voință trebuie să fie exprimată prin alegeri nefalsificate, care să aibă loc în mod periodic prin sufragiu universal, egal și exprimat prin vot secret sau urmînd o procedură echivalentă care să asigure libertatea votului”.
- **Pactul Internațional privind Drepturile Civile și Politice (PIDCP)** este un alt instrument internațional, adoptat de Adunarea Generală a ONU, care prevede că: „Orice cetățean are dreptul și posibilitatea, fără discriminare și fără restricții nerezonabile: a) de a lua parte la conducerea treburilor publice, fie direct, fie prin intermediul unor reprezentanți liber aleși; b) de a alege și de a fi ales, în cadrul unor alegeri periodice, oneste, cu sufragiu universal și egal și cu scrutin secret, asigurînd exprimarea liberă a voinței alegătorilor; c) de a avea acces, în condiții generale de egalitate, la funcțiile publice din țara sa”.
- **Convenția privind standardele alegerilor democratice, drepturilor și libertăților electorale în statele membre ale Comunității Statelor Independente**, semnată la Chișinău pe 7 octombrie 2002 și ratificată de Republica Moldova prin Legea nr.267 pe 16 iulie 2004 cu anumite rezerve în partea ce ține de aplicabilitatea prevederilor acesteia.

- **Convenția Europeană a Drepturilor Omului** a fost elaborată de Consiliul Europei, semnată la Roma, pe 4 noiembrie 1950, și a intrat în vigoare pe 3 septembrie 1953. Articolul 3 al Protocolului 1 al Convenției statuează: „Înaltele părți contractante se angajează să organizeze, la intervale rezonabile, alegeri libere cu vot secret, în condițiile care asigură libera exprimare a opiniei poporului cu privire la alegerea corpului legislativ”.
- **Recomandarea Adunării Parlamentare a Consiliului Europei nr.10553 din 18.05.2005 privind eliminarea restricțiilor privind dreptul de vot** include restricțiile existente privind dreptul de vot legate de vîrstă, locul de reședință, cetățenie, condamnare penală, statutul de membru al grupurilor vulnerabile, militare sau de altă natură. Aceasta concluzionează că, „avînd în vedere importanța dreptului de vot într-o societate democratică, în țările membre ale Consiliului Europei ar trebui să fie revizuite restricțiile existente și eliminate cele care nu mai sînt necesare și proporționale scopului legitim”.

Actele legislative ce garantează exercitarea dreptului de vot la nivel național

- **Constituția Republicii Moldova** – Legea Supremă a statului, prin articolul 38, statuează că „voința poporului constituie baza puterii de stat. Această voință se exprimă prin alegeri libere, care au loc în mod periodic prin sufragiu universal, egal, direct, secret și liber exprimat. Cetățenii Republicii Moldova au drept de vot de la vîrsta de 18 ani, împliniți pînă în ziua alegerilor inclusiv, excepție făcînd cei puși sub interdicție în modul stabilit de lege. Dreptul de a fi aleși le este garantat cetățenilor Republicii Moldova cu drept de vot, în condițiile legii”.
- **Codul Electoral al Republicii Moldova**, aprobat prin Legea nr.1381 din 21.11.97, reglementează modalitatea desfășurării scrutinului par-

lamentar și stipulează norme obligatorii spre executare de către toți concurenții electorali.

- **Codul audiovizualului al Republicii Moldova**, aprobat prin Legea nr.260 din 27.07.2006, are drept scop „asigurarea apărării drepturilor consumatorului de programe de a recepționa informații corecte și obiective, care ar contribui la libera formare a opiniei”, respectarea drepturilor radiodifuzorilor la libertate editorială și libertate de exprimare, instituirea principiilor democratice de funcționare a audiovizualului din Republica Moldova, *inclusiv în reflectarea campaniilor electorale*.
- **Legea privind partidele politice (nr.294 din 21.12.2007)** este instrumentul legislativ care reglementează bazele organizării și activității partidelor politice, drepturile, obligațiile și răspunderea partidelor politice, patrimoniul, sursele de finanțare a acestora etc.
- **Legea cu privire la Concepția Sistemului informațional automatizat de stat „Alegeri” nr.101-XVI din 15.05.2008** are ca obiectiv implementarea și utilizarea tehnologiilor informaționale în domeniul electoral.
- **Legea privind transparența în procesul decizional nr.239-XVI din 13.11.2008** stabilește normele aplicabile pentru asigurarea transparenței în procesul decizional din cadrul autorităților administrației publice centrale și locale, altor autorități publice și reglementează raporturile lor cu cetățenii, cu asociațiile constituite în corespundere cu legea, cu alte părți interesate în vederea participării la procesul decizional.

Instituțiile care organizează și desfășoară alegerile

- a) Comisia Electorală Centrală (CEC);
- b) Consiliile electorale de circumscripție;
- c) Birourile electorale ale secțiilor de votare;
(art.14, Codul Electoral)

Care sînt atribuțiile Comisiei Electorale Centrale în perioada electorală?

Comisia Electorală Centrală este constituită din 9 membri: un membru este desemnat de către președintele Republicii Moldova, ceilalți 8 membri – de Parlament, cu respectarea reprezentării proporționale a majorității și a opoziției. Componenta nominală a Comisiei se confirmă prin hotărîrea Parlamentului, cu votul majorității deputaților aleși.

În perioada electorală, Comisia Electorală Centrală are următoarele atribuții:

a) coordonează activitatea tuturor organelor electorale în vederea pregătirii și desfășurării alegerilor în condițiile Codului electoral;

b) supraveghează executarea prevederilor prezentului cod și a altor legi care conțin dispoziții referitoare la desfășurarea alegerilor;

c) constituie circumscripțiile electorale și consiliile electorale de circumscripție și supraveghează activitatea acestor consilii;

d) în baza datelor prezentate de Ministerul Justiției, publică lista partidelor și altor organizații social-politice care au dreptul de a participa la alegeri, înregistrează candidații și persoanele de încredere ale acestora în cazul alegerilor parlamentare;

e) distribuie mijloacele financiare prevăzute pentru desfășurarea alegerilor; verifică asigurarea consiliilor și birourilor electorale cu localuri, cu mijloace de transport și de telecomunicație, examinează alte chestiuni ce țin de asigurarea tehnico-materială a alegerilor;

f) stabilește modelul buletinelor de vot, al listei electorale de bază, al listei suplimentare și al celei pentru votarea la locul aflării, al proceselor-verbale ale ședințelor consiliilor și birourilor electorale, al declarației cu privire la venituri și proprietate a candidaților și al altor acte ce țin de desfășurarea alegerilor, precum și modelul urnelor de vot și cel al ștampilelor consiliilor și birourilor electorale;

g) examinează comunicările autorităților publice în probleme ce țin de pregătirea și desfășurarea alegerilor;

h) soluționează chestiuni privind modul de participare la alegeri a cetățenilor care în ziua votării se află în afara teritoriului țării;

i) face bilanțul alegerilor în întreaga țară și, după caz, prezintă Curții Constituționale raportul cu privire la rezultatele alegerilor;

j) emite hotărâri referitoare la activitatea consiliilor electorale de circumscripție și birourilor electorale ale secțiilor de votare, la procedurile electorale, la modul de organizare și desfășurare a alegerilor și la chestiunile tehnico-administrative;

k) asigură instruirea funcționarilor electorali și oferă alegătorilor informații electorale prin intermediul mass-mediei și oricând la cerere;

l) examinează cererile și contestațiile asupra hotărârilor și acțiunilor consiliilor electorale de circumscripție și birourilor electorale ale secțiilor de votare, adoptă hotărâri executorii pe marginea lor;

m) decide degrevarea de atribuțiile de la locul de muncă permanent al membrilor consiliilor electorale pe perioada activității lor în componența acestora, determină numărul de membri ai birourilor electorale care pot fi degrevați și termenul pentru care sînt degrevați;

n) asigură efectuarea celui de al doilea tur de scrutin, a votării repetate, a alegerilor anticipate, noi și parțiale, în condițiile prezentului cod;

o) colectează informații privind prezentarea alegătorilor la votare, face totalurile preliminare ale alegerilor și aduce la cunoștința publică rezultatele finale;

p) în anumite situații adresează, adoptînd o hotărîre în acest sens, o cerere de anulare a înregistrării concurentului electoral Curții de Apel Chișinău, în cazul alegerilor parlamentare, sau instanței de judecată în a cărei rază teritorială se află consiliul electoral respectiv,

în cazul alegerilor locale generale sau alegerilor locale noi. Instanța judecătorească va examina cererea și va emite o hotărâre asupra acesteia în decursul a 5 zile, dar nu mai târziu de ziua anterioară alegerilor. (**art.16; art. 26, Codul Electoral**)

Care sînt atribuțiile consiliului electoral de circumscripție?

Consiliile electorale de circumscripție se constituie dintr-un număr impar de membri, de cel puțin 7 și de cel mult 11 persoane, dintre care în consiliile de circumscripție de nivelul doi cel puțin 3 persoane cu studii juridice superioare sau cu studii în domeniul administrației publice, avînd următoarele atribuții:

a) exercită controlul asupra executării prevederilor Codului electoral și a altor legi care conțin prevederi referitoare la desfășurarea alegerilor;

b) constituie birourile electorale ale secțiilor de votare și supraveghează activitatea lor, organizează instructaje pentru membrii acestora, propagă procedura votării și importanța votului;

c) distribuie birourilor electorale ale secțiilor de votare mijloace financiare;

d) examinează comunicările ce țin de organizarea și desfășurarea alegerilor, sosite din partea autorităților administrației publice locale, a șefilor de întreprinderi, instituții și organizații;

f) asigură aprovizionarea birourilor electorale ale secțiilor de votare cu formulare pentru listele electorale și procesele-verbale, cu buletine de vot etc.;

g) înregistrează candidații independenți și listele de candidați din partea partidelor și altor organizații social-politice, a blocurilor electorale, aduce la cunoștința publică informații despre aceștia;

h) asigură accesul publicului la declarațiile cu privire la venituri și proprietate ale candidaților în alegerile locale;

i) decide degrevarea de atribuțiile de la locul de muncă permanent a membrilor consiliilor electorale de nivelul întâi și ai birourilor electorale pe perioada activității lor în componența acestor consilii și birouri, propune degrevarea de atribuțiile de la locul de muncă permanent al membrilor consiliilor electorale de nivelul doi;

j) totalizează rezultatele alegerilor din circumscripție, prezintă Comisiei Electorale Centrale actele respective și asigură publicarea în presa locală a rezultatelor votării;

k) colectează informații de la birourile electorale ale secțiilor de votare privind prezentarea alegătorilor la votare, totalizarea rezultatelor preliminare ale alegerilor și le remite Comisiei Electorale Centrale;

l) examinează cererile și contestațiile asupra hotărârilor și acțiunilor birourilor electorale ale secțiilor de votare și adoptă hotărâri executorii în privința lor;

m) exercită alte acțiuni ce țin de organizarea și desfășurarea alegerilor. (*art.27; art.28, Codul Electoral*)

Cum se constituie secțiile de votare ?

Pentru a efectua votarea și a număra voturile, circumscripțiile electorale se divizează în **secții de votare**, care se constituie de către consiliile electorale de circumscripție în localități, în baza propunerilor primarilor orașelor (municipiilor), sectoarelor și satelor (comunelor), cu cel puțin 35 de zile înainte de data alegerilor, și vor cuprinde cel puțin 30 și cel mult 3000 de alegători. Pentru alegerile de orice nivel și pentru referendumurile republicane, secțiile de votare se constituie în același termen. Sediile secțiilor de votare se stabilesc, de regulă, în sediile aflate în proprietate publică și se amenajează astfel încât să faciliteze accesul în ele al persoanelor în vârstă și cu dizabilități.

Secții de votare speciale pot fi constituite pe lângă spitale, sanatorii, maternități, aziluri și cămine pentru bătrâni. Aceste secții de votare trebuie să includă cel puțin 30 de alegători.

Persoanele care își satisfac serviciul militar votează la secția de votare din localitatea în care este dislocată unitatea militară.

Consiliul electoral de circumscripție numerotează secțiile de votare din circumscripție și aduc la cunoștința publică informația despre hotarele fiecărei secții de votare, adresa sediului birourilor electorale ale secțiilor de votare, adresa localului pentru votare și modul de contactare pentru relații.

Secțiile de votare se numerotează începând cu localitatea de reședință a consiliului electoral de circumscripție, continuând apoi cu cele din municipii, orașe, sectoare, din comune și sate, în ordine alfabetică.

Primăriile oferă birourilor electorale ale secțiilor de votare informații și sprijin, necesare în exercitarea atribuțiilor lor prevăzute de prezentul cod. (*art.29, Codul Electoral*)

Care sunt atribuțiile birourilor electorale ale secțiilor de votare?

Birourile electorale ale secțiilor de votare se constituie de către consiliile electorale de circumscripție cu cel puțin 25 de zile înainte de ziua alegerilor, dintr-un număr impar de membri, de cel puțin 5 și cel mult 11 persoane. Pentru alegerile de orice nivel și pentru referendumurile republicane, birourile electorale ale secțiilor de votare se constituie în același termen. Acestea au următoarele atribuții:

a) păstrează listele electorale, asigură integritatea acestora și a buletinelor de vot;

b) examinează cererile în legătură cu incorectitudinile din listele electorale, efectuează modificările necesare în acestea și eliberează certificate pentru drept de vot alegătorilor care nu se vor afla la domiciliu în ziua alegerilor;

c) întocmește liste electorale suplimentare, înscriind în ele persoanele care votează în baza certificatelor pentru drept de vot, precum și persoanele care, din

anumite cauze, nu au fost înscrise în listele electorale de bază;

d) comunică populației care locuiește pe teritoriul secției de votare data și locul votării, asigură pregătirea localului pentru votare, instalarea urnelor și a cabinelor de vot, organizează votarea în ziua stabilită, ia măsuri pentru a asigura ordinea în localul secțiilor de votare;

e) totalizează rezultatele alegerilor în secția de votare, întocmește procesele-verbale și rapoartele și le remite, împreună cu toate buletinele de vot, consiliului electoral de circumscripție;

f) examinează cererile și contestațiile ce vizează organizarea și desfășurarea alegerilor, adoptînd hotărîri asupra lor, ale căror copii se anexează la raportul biroului;

g) remite consiliului electoral de circumscripție datele privind prezentarea cetățenilor la votare, precum și datele necesare pentru totalizarea rezultatelor preliminare ale alegerilor;

h) exercită și alte atribuții în condițiile Codului Electoral;

i) asigură accesul alegătorilor, observatorilor și concurenților electorali la informația din Registrul de stat al alegătorilor și listele electorale. (*art.30, Codul Electoral*)

Care sînt particularitățile constituirii și funcționării secțiilor de votare și ale birourilor electorale din străinătate ?

(1) Toate secțiile de votare constituite în străinătate aparțin circumscripției electorale a municipiului Chișinău.

(2) În cazul alegerilor parlamentare și al referendumului republican, pe lîngă misiunile diplomatice și oficiile consulare ale Republicii Moldova, se organizează una sau mai multe secții de votare pentru alegătorii care se află în străinătate la data alegerilor.

(3) În afară de secțiile de votare prevăzute la alin. (2), vor fi organizate, cu acordul autorităților competente ale țării respective, secții de votare și în alte localități. Organizarea acestor secții de votare se stabilește de Comisia Electorală Centrală, la propunerea Guvernului, în colaborare cu Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene și cu alte autorități ale administrației publice centrale, în baza înregistrării prealabile a cetățenilor aflați în străinătate. Regulamentul privind înregistrarea prealabilă se aprobă de Comisia Electorală Centrală.

(4) Biroul electoral al secției de votare din străinătate este constituit dintr-un președinte, desemnat de șeful misiunii diplomatice ori al oficiului consular din cadrul acestora sau al personalului altor instituții ale serviciului diplomatic, și din 6–10 reprezentanți ai partidelor și altor organizații social-politice reprezentate în Parlament, câte unul desemnat de fiecare partid sau altă organizație social-politică. Completarea birourilor electorale ale secțiilor de votare din străinătate cu reprezentanții partidelor și ai altor organizații social-politice reprezentate în Parlament se face de către consiliul electoral de circumscripție Chișinău, iar în cazul în care numărul persoanelor propuse este insuficient pentru completarea birourilor electorale ale secțiilor de votare din străinătate, acestea sînt completate de către Comisia Electorală Centrală, din Registrul funcționarilor electorali, cu persoane de o bună reputație, fără apartenență politică, cu avizul Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene.

(5) Particularitățile organizării și funcționării birourilor electorale ale secțiilor de votare din străinătate se reglementează de Comisia Electorală Centrală, în coordonare cu Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, iar cheltuielile aferente organizării și funcționării acestor birouri se suportă din bugetul alocat pentru alegeri/referendum. Pentru secțiile de votare constituite peste hotare, cheltuielile se estimează în prealabil de către Guvern și Comisia Electorală Centrală, iar în cazul cînd nu sînt prevăzute în bugetul

alocat pentru alegeri/referendum, mijloacele financiare se alocă din Fondul de rezervă al Guvernului.

(6) Procesele-verbale întocmite de birourile electorale ale secțiilor de votare din străinătate, însoțite de toate contestațiile privitoare la operațiunile electorale ale biroului electoral al secției de votare, sînt transmise, prin mijloace electronice, la consiliul electoral de circumscripție în cel mult 24 de ore de la închiderea secțiilor. Exactitatea datelor din aceste procese-verbale este confirmată telefonic, iar în cazul unor neconcordanțe și neajunsuri probate suficient, acestea se corectează de către consiliul electoral de circumscripție Chișinău. (*art.29¹ din Codul Electoral*)

Ce este o listă electorală?

Lista electorală cuprinde toți cetățenii cu drept de vot care domiciliază pe teritoriul unei secții de votare. Listele electorale se verifică și se semnează de către primarul localității și se aduc la cunoștință publică cel mai târziu cu 20 de zile înainte de ziua alegerilor.

În cazul alegerilor parlamentare și referendumurilor republicane, persoanele cu drept de vot care, după ultima participare la alegeri, și-au schimbat locul de ședere, sînt în drept, cel tîrziu cu 45 de zile înainte de următoarele alegeri, să-și declare locul nou de ședere la organul administrării publice locale, pentru a putea fi înscrise în lista de alegători în secția de votare corespunzător locului șederii.

Listele electorale incluzînd militarii aflați în unități militare, precum și membrii familiilor lor, alți alegători care domiciliază pe teritoriul unităților militare, se întocmesc pe baza datelor prezentate de comandanții unităților militare respective. Militarii domiciliați în afara unităților militare, precum și membrii familiilor lor, se înscriu în listele electorale de la domiciliu.

În secțiile de votare constituite în sanatorii și case de odihnă, în spitale și alte instituții curative staționare, listele electorale se întocmesc pe baza propriei declarații de ședere ori a datelor prezentate de conducătorii instituțiilor menționate.

În secțiile de votare constituite în afara Republicii Moldova, listele electorale se întocmesc pe baza datelor colectate de conducătorii misiunilor diplomatice și ai oficiilor consulare care activează pe teritoriul statelor respective. La începutul perioadei electorale, misiunile diplomatice și oficiile consulare aduc la cunoștința publică și actualizează listele electorale deținute. Cu 7 zile înainte de ziua alegerilor, procedura de actualizare a listelor electorale încetează. Listele actualizate se predau de îndată Comisiei Electorale Centrale.

Alegătorul poate fi înscris numai într-o singură listă electorală și la o singură secție de votare în baza actelor ce atestă domiciliul acestora în perimetrul secției de votare respective. Alegătorul, care are și domiciliu, și reședință, este înscris, în perioada valabilității reședinței, în lista electorală de la secția de votare în a cărei rază teritorială acesta își are reședința.

În cazul în care alegătorul își schimbă domiciliul în perioada dintre data întocmirii listelor electorale și data alegerilor, biroul electoral al secției de votare, la rugămintea acestuia și pe baza buletinului de identitate, a pașaportului sau a unui alt act de identitate, îi eliberează un certificat pentru drept de vot. Alegătorul care a primit certificat pentru drept de vot confirmă primirea lui semnând în lista electorală, în dreptul numelui său. **(art.39, Codul Electoral)**

Ce se indică în lista electorală?

În lista electorală se indică:

- a) localitatea și numărul secției de votare;
- b) numele și prenumele, anul nașterii alegătorului;
- c) domiciliul/reședința alegătorului;
- d) numărul de identificare de stat (IDNP);
- e) seria și numărul actului de identitate. **(art.39, Codul Electoral)**

Ce este un program electoral?

Un program electoral este documentul prin care concurentul electoral își expune viziunea asupra modului de soluționare a celor mai stringente probleme ale societății.

Cine are drept de vot în Republica Moldova?

Cetățenii Republicii Moldova au drept de vot de la vârsta de 18 ani, împliniți pînă în ziua alegerilor inclusiv, excepție făcînd cei puși sub interdicție în modul stabilit de lege. (*alin.2 art.38, Constituția Republicii Moldova*)

Toți cetățenii Republicii Moldova, care au dobîndit capacitate deplină de exercițiu (*au împlinit vârsta de 18 ani*), își exercită dreptul de vot în mod egal, fără deosebire de rasă, origine etnică, religie, limbă, sex, opinie, apartenență politică, avere sau origine socială sau orice alt criteriu. (*art.16 din Constituția Republicii Moldova*)

Cine NU are drept de vot în Republica Moldova?

Nu au dreptul de a alege persoanele care nu au împlinit vârsta de 18 ani și persoanele care sînt recunoscute incapabile prin hotărîre definitivă a instanței de judecată. (*art.13 alin.1, Codul Electoral*)

Unde se votează?

Dreptul de vot se exercită în localitatea în care alegătorul își are domiciliul, cu excepția cazurilor prevăzute de Codul Electoral. În cazul în care alegătorul are și domiciliu, și reședință, în perioada valabilității reședinței, el votează în localitatea în care își are reședința. (*art.9, Codul Electoral*)

Cînd se votează?

Exercitarea dreptului de vot se realizează prin procedura de votare care are loc în ziua alegerilor între orele 07.00 și 21.00. Biroul electoral va aduce la cunoștință publică timpul și locul votării cel tîrziu cu 10 zile înainte de ziua alegerilor. (*art.50, Codul Electoral*)

Cum se organizează procedura de votare ?

Votarea se efectuează în localuri special amenajate cu mese, la care se eliberează buletinele de vot, cu cabine sau camere pentru vot secret și cu urne de vot. Urnele se instalează în așa fel încît alegătorul, pentru

a se apropia de ele, să traverseze neapărat cabina sau camera pentru vot secret. Localul secției de votare trebuie să fie dotat cu un număr suficient de cabine sau camere pentru a se evita aglomerația.

Pentru asigurarea unui parcurs ordonat prin secția de votare și evitarea aglomerației, biroul electoral al secției de votare stabilește un traseu pentru alegători, începînd de la intrare, spre mesele la care se eliberează buletinele, pe urmă spre cabinele de vot secret și urnele de vot.

Secția de votare trebuie să fie amenajată astfel încît să permită membrilor biroului electoral al secției de votare și altor persoane autorizate să asiste la operațiunile electorale, să supravegheze, în mod continuu, toate aspectele procesului de votare, inclusiv identificarea alegătorului, înmînarea buletinelor și introducerea lor în urnele de vot, numărarea voturilor și întocmirea proceselor-verbale.

Secția de votare se asigură de către autoritățile administrației publice locale cu cabine, urne de vot și celelalte materiale necesare.

Responsabilitatea pentru organizarea votării, pentru secretul exprimării voinței alegătorilor, pentru amenajarea localurilor și pentru menținerea în ele a ordinii convenite o poartă biroul electoral al secției de votare. (*art.52 din Codul Electoral*)

Care este procedura de votare?

Fiecare alegător votează personal. Votarea în locul altor persoane nu se admite!

Biroul electoral al secției de votare înmînează alegătorului buletinul de vot, conform listei electorale, numai la prezentarea actului de identitate. La primirea buletinului, alegătorul semnează în lista electorală în dreptul numelui și i se aplică în fișa de însoțire a buletinului de identitate sau în actul în a cărui bază votează ștampila cu mențiunea care confirmă votarea în ziua respectivă.

Alegătorii din raza secției de votare, care **nu sînt** înscriși în listele electorale, se înscriu într-o listă suplimentară la prezentarea documentului ce atestă domicilierea lor în perimetrul secției de votare în cauză. **În aceeași listă suplimentară**, în care se vor indica numele și prenumele alegătorului, data și locul nașterii, ultimul loc de domiciliu în Republica Moldova, numărul de identificare de stat (IDNP), **se înscriu și:**

a) **alegătorii care au venit la secția de votare cu certificatul pentru drept de vot. Certificatul pentru drept de vot rămîne la biroul secției de votare și se anexează la lista suplimentară;**

b) **persoanele deținute pe baza unui mandat de arest pînă la pronunțarea sentinței judecătorești, persoanele condamnate la închisoare (privațiune de libertate) a căror sentință nu este definitivă, cele care execută o sancțiune contravențională sub formă de arest, persoanele condamnate la închisoare (privațiune de libertate) prin hotărîre judecătorească definitivă, aflate în instituțiile penitenciare;**

c) **alegătorii care nu au înregistrare la domiciliu sau la reședință.**

În secțiile de votare constituite peste hotarele Republicii Moldova, alegătorul completează și depune o declarație pe proprie răspundere privind abținerea de la votarea multiplă, fiind informat despre răspunderea penală în caz de încălcare a acestei obligații. (*art.53, Codul Electoral*)

Ce acte de identitate sînt necesare a fi prezentate pentru exercitarea dreptului de vot?

Votarea se efectuează în baza următoarelor acte de identitate:

a) **buletinul de identitate** al cetățeanului Republicii Moldova, cu fișa de însoțire care confirmă domiciliul sau reședința alegătorului pe teritoriul secției de votare;

b) pașaportul de tip ex-sovietic, modelul anului 1974, cu mențiunea privind cetățenia Republicii Moldova, numărul de identificare de stat al persoanei fizice (IDNP) și înregistrarea la domiciliu;

c) pașaportul de tip ex-sovietic, modelul anului 1974, fără număr de identificare de stat (IDNP), cu mențiunile “valabil pe un termen nelimitat”, cetățenia Republicii Moldova și înregistrarea la domiciliu – pentru persoanele care au renunțat la actele de identitate ale Republicii Moldova din considerente religioase.

d) buletinul de identitate provizoriu cu mențiunile privind cetățenia Republicii Moldova, domiciliul titularului;

e) pașaportul pentru intrare-ieșire din țară, livretul de marinar, în cazul alegerilor parlamentare sau în cazul referendumului național, în secțiile de votare constituite peste hotarele Republicii Moldova;

f) legitimația de serviciu pentru militarii în termen, livretul eliberat de Centrul Serviciului Civil pentru persoanele care satisfac serviciul civil (de alternativă). (*art.53, Cod Electoral*)

Cum se completează buletinul de vot?

Buletinul de vot se completează de către alegător numai în cabina pentru vot secret. Alegătorul, care nu este în stare să completeze de sine stătător buletinul, are dreptul să invite în cabină o altă persoană, cu excepția membrilor biroului secției de votare, reprezentanților concurenților electorali și a persoanelor autorizate să asiste la operațiile electorale. Aceste cazuri vor fi consemnate aparte în raportul biroului electoral al secției de votare.

Alegătorul aplică ștampila cu inscripția „Votat” în interiorul cercului unui singur patruleter din buletinul de vot, ceea ce înseamnă că a votat pentru concurentul electoral corespunzător. Cercurile din celelalte patruletere trebuie să rămână curate.

Se interzice scoaterea din localul secției de votare a buletinului eliberat pentru vot. Un alegător poate vota numai pentru un singur concurent electoral.

Dacă alegătorul a completat greșit buletinul, la cererea lui, biroul electoral al secției de votare anulează acest buletin și îi eliberează imediat, o singură dată, un nou buletin de vot. Acest caz va fi menționat în procesul-verbal cu privire la votare și în lista electorală.

Alegătorul introduce în urna de vot buletinul de vot cu ștampila "Votat". **(art. 54, Cod Electoral RM)**

Cum pot exercita dreptul de vot persoanele care din anumite motive nu pot să se deplaseze la secțiile de votare?

În cazul în care alegătorul, din motive de sănătate sau din alte motive temeinice, nu poate veni în localul de votare, biroul electoral al secției de votare desemnează, la cererea scrisă a acestuia, cel puțin 2 membri ai biroului care se deplasează cu o urnă de vot mobilă și cu materialul necesar votării la locul unde se află alegătorul pentru ca acesta să voteze. **Cererile pot fi făcute în scris, începând cu două săptămâni înainte de ziua votării și pînă la ora 18.00 a zilei precedente votării. În ziua votării, cererile pot fi depuse în scris pînă la ora 15.00, dacă se prezintă și certificat medical.** Aceste persoane votează conform listei de alegători pentru votarea la locul aflării, întocmită de biroul electoral al secției de votare în baza cererilor acestora, iar persoanele neînscrise într-o asemenea listă nu pot vota la locul aflării. În lista electorală, în dreptul numelui persoanei respective se face mențiunea "Votat la locul aflării". Prevederile prezentului alineat nu se aplică la votarea în străinătate.

Persoanele deținute pe baza unui mandat de arest pînă la pronunțarea sentinței judecătorești, persoanele condamnate la închisoare (privațiune de libertate) a căror sentință nu este definitivă, cele care execută o sancțiune contravențională sub formă de arest, persoanele condamnate la închisoare (privațiune de libertate) prin hotărîre judecătorească defi-

nitivă, aflate în instituțiile penitenciare, votează în același mod, prin deplasarea urnei mobile. (*art.55, Codul Electoral*)

Ce este interzis în locul de votare?

Este strict interzis a intra în localul de votare cu arme de foc sau cu arme albe. Reprezentantul forțelor de ordine poate intra în secția de votare numai în cazul în care este invitat de președintele biroului electoral să ajute la restabilirea ordinii de drept.

Răspunderea pentru asigurarea în ziua alegerilor a ordinii în locul de votare și pe teritoriul din preajmă, în rază de 100 de metri de la locul votării, o poartă președintele biroului electoral al secției de votare. (*art.55, Codul Electoral*)

Ce acțiuni atrag răspunderea contravențională în procesul electoral?

Se consideră infracțiuni, pentru care se aplică sancțiuni contravenționale, următoarele acțiuni:

Împiedicarea accesului în localul de votare se sancționează cu amendă de la 20 la 30 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 30 la 50 de unități convenționale, aplicată persoanei cu funcție de răspundere cu privarea, în ambele cazuri, de dreptul de a desfășura o anumită activitate pe un termen de la 3 luni la un an. (*art.47 din Codul Contravențional*)

Acceptarea deliberată a persoanei de a fi înscrisă în mai multe liste de candidați se sancționează cu amendă de la 15 la 25 de unități convenționale. (*art.51, Codul Contravențional*)

Continuarea agitației electorale sau a agitației pentru susținerea referendumului în ziua imediat anterioară zilei votării ori în ziua votării se sancționează cu amendă de la 10 la 20 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 40 la 50 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere sau candidatului electoral. (*art.52, Codului Contravențional*)

Ce acțiuni atrag răspunderea penală în procesul electoral?

Se consideră infracțiuni, pentru care se aplică pedeapsă penală, următoarele acțiuni:

a) împiedicarea prin orice mijloace a exercitării libere a dreptului de vot și de a fi ales, aceeași faptă însoțită de cauzarea leziunilor corporale grave sau de periclitarea vieții oamenilor;

b) falsificarea prin orice mijloace a rezultatelor votării;

c) deschiderea urnelor de vot înainte de termenul stabilit prin lege pentru încheierea votării;

d) atacarea localurilor secțiilor de votare, sustragerea urnelor de vot sau a documentelor electorale;

e) votarea intenționată a unei persoane: fără a avea acest drept, fie de două sau mai multe ori, fie prin introducerea în urnă a mai multor buletine de vot, fie prin utilizarea unui act de identitate fals sau a unui buletin de vot fals. (*art.70, Codul Electoral; art.181, Codul Penal*)

Oferirea sau darea de bani, bunuri (inclusiv băuturi alcoolice, produse din tutun și produse alimentare), servicii ori de alte foloase în scopul determinării alegătorului să își exercite drepturile sale electorale într-un anumit mod în cadrul alegerilor parlamentare, locale ori în cadrul referendumului se pedepsește cu amendă în mărime de la 200 la 500 de unități convenționale sau cu închisoare de la un an la 5 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 3000 la 5000 de unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate sau cu lichidarea persoanei juridice. (*art.181¹, Codul Penal*)

Unde vă puteți adresa atunci când vă este îngădită exercitarea dreptului de vot?

În cazul în care prin acțiuni ilegale vă este îngădită exercitarea dreptului de vot, sînteți în drept să

sesizați autoritățile de resort, inclusiv Oficiul Avocatului Poporului (Ombudsmanului).

Contravențiile se constată și se examinează de către organele afacerilor interne (inspectoratele de poliție), iar cauzele penale privind infracțiunile cu caracter penal se examinează de organele procuraturii. (*art.70, art.71, Codul Electoral*)

Este sau nu participarea la vot obligatorie în Republica Moldova?

IMPORTANT!

Deși în legislația Republicii Moldova votul este un drept și nu o obligație legală, care ar sili alegătorul să participe sau nu la alegeri, totuși votul trebuie privit drept o obligație morală și civică a fiecărui cetățean în parte, o responsabilitate față de viitorul țării, or, neprezentarea la vot oferă altora oportunitatea de a decide în locul lui!!!

Participarea la alegeri este liberă (benevolă)! Ni-meni nu este în drept să exercite presiuni asupra alegătorului cu scopul de a-l sili să participe sau să nu participe la alegeri, precum și asupra exprimării de către acesta a liberei sale voințe. (***art.2, Codul Electoral***)

La elaborarea publicației au contribuit:

Tudor Lazăr
adjunct al Avocatului Poporului

Carolina Cazaciuc
consultant principal

Natalia Vișanu
șef Serviciu Programe Instructive,
Relații cu Publicul

Procesare computerizată:
Vitalie Leca

Î.S. Firma Editorial-Poligrafică „Tipografia Centrală”,
MD-2068, Chișinău, Str. Florilor, 1
Tel.: 022 49 31 46, 022 43 03 60

Oficiul Avocatului Poporului

Adresa: Str. Sfatul Țării, 16,

MD-2012, Chișinău

Telefon: 022 234 800,

Fax: 022 225 442

e-mail: cpdom@mdl.net

Pagina oficială a instituției:

ombudsman.md